Przesyłka opłacona ryczałtem.

№ 26 (80) Нядзеля, 5-га Ліпня 1925 г. м. Вільня. Год II.

ГРАМАДЗКІ ГОЛАС

Выходзіць адзін раз у тыдзень. Цана нумару 15 грошай.

Падпісная цана на 1 месяц 80 гр.
„ „ 3 „ 2 зл. 40 гр.
За граніцу ўдвая даражэй.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Wilno, ul. Niemiecka, 1 „Hotel Sokołowskiego" pokój № 26. Рэдакцыя адчынена ад 10—2 гадз. Рэдактар прымае ад 11—1 гадз. удзень, апрача сьвятаў.

Цана абвестак за радок пэтыту: на 1 стар. — 15 гр., у тэксьце — 10 гр., на апош. стар.— 5 гр.

Банкроцтва, ці поўны канец?

Беларускі пасольскі клюб распаўся. Паслы Тарашкевіч, Рак-Міхайлоўскі, Мятла й Валошын выйшлі са складу клюбу, дагэтуль вонкава адналітага, і заснавалі новую групу пад назовай „сялянска-работніцкая грамада".

Амаль—што адначасна з гэтым газэты паведамілі, што жыдоўскае парляманцкае прадстаўніцтва, дайшло да ўгоды з польскім урадам і, як пішуць польскія газэты, „з пазыцыі безумоўнай апазіцыі стала на грунт дзяржаўна-творчага супрацоўніцтва з урадам".

Як відаць з гэтага, вонкавай солідарнасьці жыдоў, з іншымі нацыянальнымі меншасьцямі, прышоў канец. Знамянітая „16-ка" пакончыла сваё бязслаўнае жыцьцё. Беларускае і Украінскае парляманцкія прадстаўніцтвы, якія гэтак шчыра скакалі пад дудку заправілаў блёку і пялі на загаданы ім тон, засталіся адны і, як піша ўкраінскі „Дзвін", атрымалі „дулю"...

Усё гэта выклікае патрэбу, хоць у агульных зарысах, падвясьці ітогі, высьвятліць хоць крыху сытуацыю і зрабіць нейкія вывады.

Што жыдам была карысна „16-ка" і што спрытныя парляманцкія іхнія гэшэфтмахеры сьвядома йшлі пад сьцяг „16-кі" не дзеля агульных інтэрэсаў нацыянальных меншасьцяў—гэта было ясна яшчэ ў 1922 годзе, у часе выбараў.

Занадта вялікія былі й ёсьць супярэчнасьці інтэрэсаў паміж жыдамі і іншымі меншасьцямі. Было зусім ясна, што жыды, раней, ці пазьней, пакінуць сваіх сяброў па „16-цы" і пойдуць на згоду з дужэйшым. Уся справа была ў тым, каб як мага больш вытаргаваць для сябе, хоць-бы і з крыўдаў для іншых.

Апіраючыся на саўсім салідарную ў кардынальных пытаньнях масу і заграгічныя свае ўплывы, жыды усё-ткі добра разумелі, што яны будуць яшчэ мацнейшымі, калі пашыраць свае ўплывы і тутака, ў межах Польшчы. І яны зрабілі гэта, арганізуючы „16-ку".

Апрача гэтага, жыдам важна было правясьці магчыма больш сваіх паслоў у Сойм. Зусім зразумела, што, толькі сваімі галасамі, яны ў многіх мясцох маглі-б не атрымаць мандатаў. Вось тут і павінен быў ратаваць блёк. Хітра ўложаны плян падзелу мандатаў даў ім некалькі лішніх паслоў, якія прайшлі ў нас, на крэсах, галасамі выключна беларускімі (Наваградчына—2 мандаты). Гэткім чынам, здабыўшы значны лік (аж 34) мандатаў і маючы для падмогі яшчэ й паслоў іншых меншасьцяў,—жыды прадстаўлялі ў Сойме значную сілу, з якой прышлося лічыцца.

Нарэшце, палітычная коньюнктура зложылася так карысна для жыдоў, што для іх зьявілася магчымасьць зьдзейсьніць свае лятуценьні ў сэнсе вытаргаваньня найбольшае выгады.

Дзеля гэтага блёк стаў для жыдоў зусім непатрэбным і яны, без усялякае літасьці, прадалі за концэсіі і прывілеі ўсіх сваіх супрацоўнікаў і сябраў па апазіцыі.

Як бачым, жыды, дзякуючы 16-цы, дасягнулі сваіх мэтаў.

Чаго-ж дабілася нашае беларускае парляманцкае прадстаўніцтва? Што дала яму „16-ка"?

Ведама, шмат тут залежала ад асабістага складу гэтага прадстаўніцтва, але, як ўбачым, і цяперашні склад яго залежаў ад таго, што выбары адбываліся пад знакам „16-кі".

Ня кожнаму беларусу было смачна йсьці пад гэтым знакам наагул, а дзеля таго, што варункі падзелу мандатаў і г. п. ўжо імкнуліся да, амаль—што, поўнага верхаводзтва жыдоў, — дык для большасьці проста немагчыма было йсьці на выбары разам з блёкам.

Карыстаючыся з гэтага, больш спрытныя, а з меншаю дэлікатнасьцю сумленьня, асобы захапілі ў свае рукі кіраўніцтва ўсей выбарчай акцыяй.

Дасягнуўшы свае мэты, гэтыя кіраўнікі (а праўдзівей кіраўнік), не маглі ўжо адмовіцца ад далейшага кіраваньня самым прадстаўніцтвам. Пачаўся падбор кандыдатаў па прынцыпу „фаворызацыі" і найбольшае падатлівасьці і, ў рэзультаце, атрымаўся „ўсе—беларускі вінігрэт" (мяшаніна).

Побач з шчырымі беларусамі—прайшлі „тоже бѣлоруссы" з выразна расейскай ідэолёгіяй; незалежнікі—з аўтаномістамі; арыентуючыяся на Усход — з паклоннікамі Заходу; людзі з вышэйшай адукацыяй—з амаль-што не анальфабэтамі. А ўсе разам — бяз ніякага выразнага палітычнага аблічча, без праграмы і агульнай яснасьці імкненьняў. Словам, склад атрымаўся зусім па смаку загадчыкаў блёку і кіраўнікоў выбараў. Можна з ім было рабіць усё, што пажадае кіраўнік.

Ужо само зьяўленьне на Соймавай арэне п. п. дэпутатаў з гэткім багажом, значна абнізіла ўражэньне і вялічча гэтага гістарычнага мамэнту. Гэта-ж было першае, свабодна выбранае на падставе дэмократычнага выбарчага закону, народнае беларускае прадстаўніцтва,—першы, ад некалькіх сталецьцяў, выхад беларусаў на шлях гістарычнага жыцьця.

Першыя крокі клюбу выказалі неадпаведнасьць асоб — вялічыне і паваге іх тытулу.

Пачалося тварэньне палітыкі па рэцэпту: „Калі вы нас так, дык мы вас гэтак . . . , а калі вы нас гэтак, дык мы вас—так"! То за ўрад, то проці. Пры абсуджаньні законаў—нейкія імглістыя спрацівы, нават „обструкцыі", але ніводнага контр-праекту, ніводнае паважнае прапазыцыі. За тры гады не знайшлі часу і магчымасьці заявіць праект закону хоць-бы аб аўтономіі. Пры гэтым шырокая, дэмагогічна-радыкальная агітацыя, падтрымоўвала незадаваленьне ў народзе.

Апазіцыя для апазіцыі і радыкалізм для радыкалізму—вось істота працы!

Ніякага сынтэзу гэтага радыкалізму і апазіцыйнасьці, нічога пазытыўнага!

Не дайшлі, нават, да угоды з найбольш дэмократычнымі групамі польскага грамадзянства, не знайшлі нейкі кампраміс ці, хоцьбы, „модус" дзеля супольнага сужыцьця і гаспадарча-творчай працы...

Словам, з усіх бакоў, поўнае і безнадзейнае банкруцтва.

Сумныя рэзультаты!

Выхад з 16-кі жыдоў павінен-бы, здаецца, крыху навучыць п. п. дэпутатаў, што йсьці тым шляхам, якім ішлі раней, няма куды і трэба зьмяніць тактыку. Замест гэтага—бачым распад клюбу. Гэты распад стараюцца апраўдаць патрэбай нейкага палітычнага падзелу. Да гэтага ўжо загадзьдзя падгатоўваўся грунт. Яшчэ нябошчыца „Беларуская Доля", а цяперака „Іскра", у сваіх артыкулах праводзілі гэту ідэю.

Патрэба падзелу матываваласа тым, што беларуская палітычная думка вырасла ўжо з сваіх прымітыўных формаў і падзел кірункаў яе зусім насьпелы; далей—што гэты падзел у пасольскім клюбе ніякіх шкодных насьледзтваў мець ня можа, бо ўсе падзеленыя часткі, імкнуцца да аднаго,—да вызваленьня беларускага народу.

Ня трудна аднак зразумець што гэта софізмы, што справа ня ў падзелах і нейкіх новых шляхах, а проста ў тым, што п. п. дэпуты зайшлі ў тупік ды кідаюцца ва ўсе бакі, шукаючы выхаду. Аднак—ці выхадам можна лічыць распад і так невялічкага клюбу (8 асобаў) на нейкія партыі? Не, гэта — аканчальнае аслабленьне яго сілы. Стварэньне партыяў у клюбе — гэта-ж барацьба за партыйныя ідэалы.

Гэтак, з мамэнту такога падзелу клюбу, як целага, прыходзіць, хіба, зусім не банкроцтва, а канец?!

Паны паслы будуць яшчэ змагацца, але ўжо паміж сабой, а беларускі народ, як і тры гады назад — застаецца над тым самым разьбітым карытам.

Новы „лідэр“.

Як паведамляюць апошнія газэты, на чале застаўшайся, за выхадам п. Тарашкевіча і К-о, групы стаў дэпутат п Ярэміч. Ня маючы нічога проці яго, як чалавека, мусім адзначыць, што яго выбар на палітычнага кіраўніка клюбу выклікае поўнае зьдзіўленьне. Ярэміч — палітык, дыяшчэ «лідэр?»? Жарты нейкія! Усім ведама, што ўся яго «мудрасьць» палітычная гэта — інспірацыя «монарха». А што і гэта крыніца не надта высокай пробы — даказвае, як выбар асоб у першае беларускае парляманцкае прадстаўніцтва, так і «праца» гэтага прадстаўніцтва. Цяпер ясна, што разпад — спроба ратаваць сытуацыю. Болей яркія па сваей арыентацыі (бо не палітыка-ж гэта!) асобы адкалоліся. Яны маюць выразныя мэты — рабленьне сацыяльнае рэвалюцыі. Адходзячы ад клюбу гэтыя паслы сказалі «а» камуністычнага альфабэту; крыху яшчэ, і скажуць «б», «в» і г. д.; а перад самымі новымі выбарамі, якія, як чуваць, не за гарамі — скажуць усё, што трэба будзе дзеля гэтае сацыяльнае рэвалюцыі. Ці трэба гэта бел. народу — іншая справа.

Астаўшаяся група, значыцца, не выходзіць з пад «высокае рукі» дасюлешняга кіраўніка палітыкі клюбу. Гэта значыць, што і далей гэта група будзе - хістацца туды-сюды, крычаць, пагражаць, а воз застанецца на мейсцы. Кепска склеіў сваю аркестру п. Луцкевіч. Перагрупіроўкі — не памогуць, як не памаглі концэртантам у вядомай байцы Крылова перасадкі з мейсца на мейсца. І ўсім вам, панове, трэба сказаць пад словы гэтае байкі:

Як вы, паны, ні садзіцеся —
У «палітыкі» не гадзіцеся!

Б.

Палітычны агляд.

Усе войны XX стал. зьявіліся галоўным чынам дзеля валаданьня сусьветнымі рынкамі. Калі падрабязна разбяромся ў прычынах прошлае вайны 1914—18 гадоў, дык прыдзём да вываду, што гандлёва - прамысловая конкурэнцыя Нямеччыны і Англіі на сусьветным рынку, а не француска - нямецкая спрэчка за Эльзас і Лётарынгію, паслужыла галоўнай прычынай аружнага змаганьня ўсіх вялікшых эўропэйскіх дзяржаваў. Калі, пасьля гэтага, адзначым, што мэта сусьветнае вайны не дасягнена, што сусьветныя рынкі яшчэ больш скараціліся, а выраб ва ўсіх гаспадарствах, з высока-разьвітай прамысловасьцяй, значна перавышае запатрэбаваньне на ўнутраным і вонкавым рынках, тады будзе зразумела наскольки важны далёкаўсходні конфлікт, разыгрываючыйся на тэрыторыі Кітая.

Пасьля сусьветнае вайны, з утратаю праз Расею свайго эканамічнага значэньня і з атрыманьнем значнай часткі самастойнасьці эўропэйскіх коленіяў, Кітай прадстаўляе найбольшы сусьветны рынак, асабліва для Англіі і Амэрыкі. Гэты аграмадны рэзэрвуар чалавечае сілы даўно ўжо прадстаўляе зайздросны кавалак для вялікіх сусьветных дзяржаваў.

У канцы прошлага і пачатку цяперашняга стал. усе крупныя дзяржавы кінуліся на Д.-Усход, трымаючы кірунак на Кітай.

У 1894 г. Японія захапіла сталіцу Карэі і абвясьціла Кітаю вайну, каторая цягнулася 8 месяцаў. Праз захапленьне Расеяй Порт-Артура ўзьнялася японска - расейская вайна, якая закончылася перавагою Порт - Артура да Японіі. У 1898 г. разгарэлася амэрыканска-гішпанская вайна, дзеля валаданьня Філіпінскімі астравамі, якія ляжаць перад Кітаем у Ціхім акіяне. Гішпанія, ведама, была пабіта, а Амэрыка ўтварыла сабе пазіцыю дзеля далейшага наступленьня на Кітай. Англія, Нямеччына, Францыя і Італія таксама не засталіся ў хвасьце гэтых піонэраў: Нямеччына захапіла паўвостраў Кіао-Чао перад самым Пекінам, Англія — порт Вэй-Хо-Вэй перад Порт-Артурам і Гойкоў а, затым, усе гэтыя гаспадарствы моцна абаснаваліся ў партовых кітайскіх гарадох, як Шанхай, Кантон і інш., якія зьяўляюцца цяпер галоўнымі вогнішчамі непарадкаў. Пасьля т. зв. боксэрскага паўстаньня 1900 г., вялікія дзяржавы яшчэ мацней палажылі руку на Кітай, падзяліўшы яго на сфэры ўплываў. Але паўстаўшая сусьветная вайна адхіліла ўвагу Расеі, Амэрыкі, Англіі, Францыі, Італіі і Нямеччыны да Эўропы, зьмяніўшы сытуацыю на Д.-Усходзе. Гэты мамэнт выгадна выкарыстала для сябе Японія, адабраўшы ад Нямеччыны Кіао-Чао і змусіўшы ў 1918 годзе Кітай падпісаць тайную умову, на аснове якой Японія атрымала, паміж іншым, шэраг канцэсій на пабудаваньне новых чугуначных дарог і эксплёатацыю старых. Цяпер японскі ўвоз і вываз з Кітаю складае значны працэнт у агульным гандлёвым балянсе апошняга.

Ня меншую цікавасьць да кітайскіх рынкаў праяўляе Амэрыка, — ейны прывоз складае каля $^1/_3$ ўсяго ўвозу Кітая і роўнаважны прывозу Японіі; рэшта-ж ($^1/_3$) разьдзяляецца між усімі іншымі дзяржавамі, сярод якіх найбольшая доля прыходзіцца на Англію. (Перад вайной ангельскі прывоз даходзіў сумы 15 міл. фунтаў штэрл., а пасьля вайны — $53^1/_2$ міл. ф. шт.).

У апошнія часы ў Кітаі заўважана імкненьне да звальненьня з пад чужаземных уплываў, як у гандлёвых, так і ў прамысловых адносінах. Кітайскія капіталістыя і прамысловцы паступова пачынаюць выціскаць чужаземны капітал на ўнутраным рынку, што выклікае моцнае незадаваленьне сярод чужаземцаў. За апошніх дзесяць гадоў кітайскі ўвоз павялічыўся на 14,5%, а вываз на 20%. Калі прыняць пад увагу агульны застой у гандлю на ўсім сьвеце, гэты ўзрост кітайскага ўвозу і вывазу трэба прызнаць надта вялікім.

Наагул, у Кітаі не вядзецца дакладнае статыстыкі і таму трудна судзіць аб ступені разьвіцьця кітайскага гандлю. Аб гэтым можна судзіць толькі прыблізна на аснове статыстычных даных, касаючыхся ліку паравозаў, абслугоўваючых дарогі ўнутранае камунікацыі, даных аб аборотах таварамі і экспортных даходах паасобных чугуначных дарог.

Места Шанхай, у якім цяпер разыгрываюцца ўсе падзеі, мае $1^1/_2$ міл. жыхарства, з ваколіцамі — $5^1/_2$ міл. і абслугоўвае район у 130,000 квадр. кіл. з жыхарствам у 180 міл. Гандлёвы абарот Шанхаю дасягае 6 міліярдаў злотых у год.

N.

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Жыдоўскае кола, галасамі ўсіх фракцыяў проці 4 галасоў „Hitachdntu“ пастанавіла ратыфікаваць умову з польскім урадам і зацьвярдзіла гэткую форму заявы ўраду: «Жыдоўскае кола, якое заўсёды стаіць на пункце гледжаньня ненарушымасьці граніцаў і абароны дзяржаўных інтэрэсаў Польшчы, а таксама неабходнасьці ўнутранае консолідацыі, падцьвярджае, што ў Сойме яно будзе вясьці згодна з гэтымі прынцыпамі сваю палітыку, як агульную, так і нацыянальную пры абароне інтэрэсаў жыдоўскага насяленьня».

З Наваградку паведамляюць, што гэтымі днямі пасол Рагуля падаў пасольскі мандат Сабалеўскаму, які сядзіць у Наваградзкім вастрозе. Сабалеўскі мае заступіць у Беларускім пасольскім клюбе мейсца Кахановіча.

Як паведамляе „Słowo“ рэдактар „Walki Ludu“ Траяноўскі, які быў абвінавачаны па 132 і 129 арт. к. к. прыгавораны Судом на 10 месяцаў вастрогу.

„Dz. Wil.“ паведамляе, што замест Рагулі, старшынёй беларускага пасольскага клюбу выбраны пасол Ф. Ярэміч.

За граніцай.

У Кітаі непарадкі ня спыняюцца. Кітайскі Урад пераслаў ангельскаму і францускаму паслам у Ганконгу ноту, у якой дамагаецца пакараньня тых ангельцаў, каторыя далі загад страляць у кітайцаў на вуліцах Ганконгу. Нота гэтая скіравана выключна проці Англіі.

З Грэцыі паведамляюць, што там адбыўся пераварот. На чале новага ўраду стаіць гэнэрал Панчалос, які атрымаў ужо вотум даверыя ад парляманту.

З Парыжу надыйшлі весткі аб тым, што эвакуацыя Рурскага басэйну ўжо пачалася. У жніўні будзе праведзена таксама эвакуацыя і Кельнскай зоны.

Газэту прачытай і перадай суседу!

ФРАНЦІШАК АЛЯХНОВІЧ.

ДРЫГВА

драматычны эскіз у 6-ёх абразох.

(*Глядзі „Грам. Гол.“ № 79*).

III.

Ноч. На сцэне цёмна. Каля буфэту на падлозе сьпіць Галубоўскі. Ля яго, палажыўшы яму галаву на бруха, сьпіць Лякдугна. Галубоўскі пачынае кашляць, бруха яго ўздрыгвае, Лякдугна будзіцца

Лякдугна. О, Божанька мой!... О-ох!... У, чорт!... Галава трашчыць, косьці баляць... Куды-ж гэта я папаў, каб мяне ліха!... (*шукае ў кішані сярнічкі; знайшоў, запаліває, разглядаецца па сцэне*). А!... вось яно што!... Значыцца я тут, як сьвіньня, заснуў ля Галубоўскага ў гэтай нары... Тфу! чорт!... брыда, гадасьць, агіда!... Тфу!... (*устае, зноў запаліває сярнічку, разглядаецца па сцэне і, пабачыўшы на стале свечку, запаліває яе і сядае на крэсьле*). Ну, брат Лякдугна! Годзі ўжо гэтага сьвінячага жыцьця! Гэтак далей нельга!... Абб сабе кулю ў лоб, або трэ', ўрэшце, пачаць жыць па новаму!... Гэтак нельга!... Тфу!... Але што-ж цяпер рабіць?... Ноч... Да хаты далёка... Трэба будзе мусі тут прамучыцца да раніцы... (*устае і падходзіць да Галубоўскага*). А гэты сьпіць! Смачна сьпіць, як на пярынах... Діогэн! Далібог — Діогэн! Нічога яму ня трэба — толькі чарку гарэлкі, а пасьля мычыць сваё: «Яна грошы ня ўзяла...»

Галубоўскі (*будзіцца*). Га?!.. Хто тутака?.. А!.. гэта вы, панок! А дзе-ж госьці?.. дзе гаспадыня?..

Лякдугна. Ужо ноч, браце! Усе ўжо даўно сьпяць.

Галубоўскі. А вы... скуль-жа тутака?

Лякдугна. А чорт ведае!... Вось напіліся мы з табой, браце, так, што заваліліся, як быдлё, на падлогу і спалі як сьвіньні... (*да сябе*). Але годзі ўжо гэтай агіды! Трэба ўжо кінуць гэта п'янства... Эх, чорт!... Вучыцца не паехаў, змарнаваў ужо два гады... Меўся повесьць пісаць, — напісаў тры лісьцікі і кінуў... Скажы мне, Галубоўскі, дзеля якога ліха я жыву? Чаму я не павешуся? чаму я не зарэжуся?.. Ох, смага страшэнная! піць дай!...

Галубоўскі. Гарэлкі, панок?

Лякдугна. Фу, ідзі да ліха з гарэлкай! Вады дай! халоднай вады.!

Галубоўскі (*ідзе ў кухню*). Я зараз, панок... У кухні стаіць вядро з вадой... (*выходзіць*).

Лякдугна. Ох, сабачае жыцьцё!... І які чорт выдумаў гэтую праклятую гарэлку!.. Робяць людзі атруту і гэту атруту прадаюць яўна, адкрыта... Атручваюць людзей без ніякага страху і ніхто нікога за гэта не цягне ў вастрог... Дый яшчэ не было-б дзіва, калі-б піў нейкі готэнтот, няма дзіва, калі п'е Галубоўскі, — але я!! — інтэлігент! студэнт! паэт!.. А чорт-бы мяне ўзяў!!..

Галубоўскі (*уваходзіць з кубкам вады*).

Лякдугна (*п'е ваду прагавіта*). О-ох! добра... (*выпіўшы*). Скажы мне, Діогэн, навошта я п'ю?

Галубоўскі. Як, панок, казаў?

Вялікая паводка ў Галіцыі.

Апошнія дажджы вызвалі ў Галіцыі вялікую паводку, якая захапіла часткі Шлёнскага, Кракаўскага і Станіслаўскага ваяводзтваў. Вада пачала заліваць Кракаў. Рэкі Сола і Скала выйшлі з берагоў. Прадмесьці Новага-Сончу ўжо пад вадой. Між Заторам і Пржэцішовам змыта вадой чугуначная лінія. Вісла выйшла з берагоў. Каля Осека заліта некалькі вёсак.

Дырэкцыя публічнае працы падлічыла шкоды ад паводкі ў 5-цёх паветах Кракаўскага ваяводзтва; у гэтых паветах было затоплена 50 гмінаў, 21.800 моргаў зьнішчана, 47 850 жыхараў ня мае прытулку.

Кракаўскі ваявода зажадаў ад Ураду 200.000 злотых на першую помач пацярпеўшым.

Маленькі фэльетон.

„Тоўсты" спаў. Аграмадная й здаравенная яго фігура выгадна адпачывала на мягкім ложку. Чырвоны твар яго час-ад-часу ўздрыгваў, вусны шавяліліся — нешта сьніў.

. . . .

Рака Вяльля... Ен сам, побач з тонкім, невысокага ўзросту, прыемным з твары ды галалобым чалавечкам, ходзіць ля берагу, спрэчаецца... ...Яму ўжо робіцца жарка. Пальто трымае на левай, саламяны брыль з кійком—у правай руцэ. Разшпіліў пінжак і... дабіраўся ўжо, да гузікаў камізэлькі.

— Як? Гэта абсурд! Вы ня верыце ў курсы? Ня будуць адчынены? — гарачыўся ён.

„Тонкі" адказаў спакойна, на аямлю гледзячы:

— Польскія курсаў шмат якіх будзе адчынена, але толькі не беларускіх.

— А я кажу, што будуць беларускія, таксама...

— Гм... Гэта, паночку, пакуль што ўсё галаслоўнасьць...

— Га, га.. Галасло насьць?.. Убачыце!.. Не я буду!..

Бліэка Вялікай вуліцы яны разьвіталіся.

„Тонкі" сеў у першы самаход.

„Тоўсты" чакаў „Аўтополь", бо прынцыпова падтрымліваў толькі гэтую фірму.

Падышоў, аграмадны самаход, дзьверы адчыніліся і ён грузна сеў пры нейкай паненцы.

У галаве віхром круцілася думка: „трэба зрабіць... Хай ведае, што не адзін ён толькі можа"... Зможам і мы! —крыкнуў ён голасна і, ў той самы мамэнт, неспадзявана наступіў сваей нагой на паненскі чаравічак.

— Ух, цо за!.. Ах, як то пан!..— зхапілася яна рукой за адтаптанае мейсца, але „Тоўсты", тымчасам, ужо апынуўся на вуліцы, пры самым сваім ганку.

„А усё-ткі... курсы будуць! Не я буду! Не дзеля яго, таго „Тонкага"..! Далі Бог, не дзеля яго! што мне..."

— Мае ўшанаваньне, — уклапіўся яму гаспадар-жыдок і шмыгануў міма.

„Тоўсты" пёрся па ўсходках усё вышэй і вышэй.

— Не дзеля яго... а дзеля... даб'юся школаў... Спачатку курсы трэба... Конституцыя... Мае добрыя адносіны з вышэйшымі... ды энэргія...

Быў, нарэшце, ў сваім пакоі...

Праз мінуту да яго пастукаўшыся ўвайшла асоба, арыгінальнага выгляду, з энэргічна-амбітным, худым, аголеным тварам, ды схаваўшыміся пад лоб вачыма.

— Доўга-ж вы, паночку, спалі. Ня можна было дабудзіцца...

— Я? Спаў? Ня можа быць! — ускочыў хапіўшыся за галаву „Тоўсты" і сам сабе ня верачы, аглядаўся, і праўда—ён-жа спаў... быў у адной бялізьне... „Значыцца, гэта быў сон?!" — успамінаў ён аб спрэчцы з „Тонкім".

Галава ягоная палілася. Госьць пазіраў на яго, задраўшы галаву да гары, каб вачам лепей было бачыць і казаў, спакойна трымаючы шкляны цыбух у зубах:

— Газэта вышла. Далі пстрычку ў фэльетоне таму „міністру" беларускаму.

„Тоўстаму" стаў сон у вачох.

— Дык ён, той „міністар" не дае спакою?

— А так... Мы яго крыху фэльетончыкам...

— А я курсамі дапяку яго!—пастанавіў „Тоўсты".

. . . .

У Варшаве, да кабінэту міністра увайшоў наш знаёмы „Тоўсты" чалавек і адмерыў глыбокі паклон.

— Пан прыехаў, пане прэзэсе? Маё ушанаваньне. Зноў мусіць з прозьбаў аб школах?" — спатка̃ў яго ветліва міністар.

— Не, пакуль-што аб курсах. Не адмоўце ў ласцы адчыніць у Вільні вучыцельскія курсы. Калі ласка ўспомніце мо' аб Конституцыі і г. д."

— „Гм... вялікая школа",—адказаў задуманна міністар.

— „Чаго"? — занепакоіўся „Тоўсты".

— „Што... чаго пан, пане прэзэсе, прыехаў? Мы ня думалі ў гэтым годзе што колечы падобнае рабіць...

— „Дык калі так... дык я... калі так,- загарачыўся і ўскочыў „Тоўсты", — цык я"...

— „Але проша сесьці... Як ужо, пан-пане, вы прыехалі за гэтым, ды ўспамінаеце аб Констытуцыі... дык... дык... прыдзецца адчыніць у Вільні беларускія курсы на 40, а таксама і ў Кракаве — на гэтулькі-ж чалавек.

Нейкая паненка мамэнтам адбіла на машынцы гэтае распараджэньне.

Праз колькі мінутаў „Тоўсты" ўжо сядзеў і калыхаўся на мягкім сядзэньні ў вагоне.

Цягнік разам з ім вёз да Вільні навіну.

. . . .

Шэраю гадзінаю, калі „Тоўсты" апынуўся ў сваім пакоі і ўжо хацеў спачыць, пастукаўся да яго ізноў той самы арыгінал-чалавек з цыбухом у зубох і сказаў:

— Газэта наша вышла акуратна.

— Ну а як аб курсах?...

— Нічога няма.

— А што ёсьць тады?

— А ізноў мы крыху, ведаеце, падцілі таго беларускага „царка".

— Чым?

— Фэльетонам, ведама-ж.

— Гэта глупства! Вось я дык так падцяў яго, што ён... што ён... а можа ён і цяпер ня здасца,—цішэй дакончыў „Тоўсты" сваё зданьне.

— Зайздрасьць забярэ...

— Мо й забярэ.

— Чым-жа вы яго, ці ня гэтымі курсамі?

— Курсамі!

— Курсамі?

— Ну, так! Беларускімі вучыцельскімі курсамі.

Дзеля таго, што гаворка аб гэткім важным здарэньні была шмат галасьнейшаю ад нармальнай, дык пачалі стукацца і, адзін-за-адным уваходзілі да пакою сябры і супрацоўнікі.

— Што, курсы? Адчынены? Ужо?— сыпаліся пытаньні. „Тоўсты" ўстаў і ўрачыста прамовіў:

— Паведамляю, вас паночкі, што з гэтага дня адчыняюцца ў Вільні..., яму ня далі дакончыць і пачалі крычаць:

— Хай жывуць...! Хай жыве...! — яны крычэлі ў пакоі, а чуваць было па ўсей Вільні. Падвярнуўся ветрык, падхапіў цэлую хвалю гэных крыкаў і пажаданьняў і панёс па беларускіх гарадох, мястэчках, вёсках...

Пачулі аб гэтым людзі, але, маючы ў мінуўшчыне толькі абяцанкі, недаверчываківалі галавамі.

— Мо слух мыліцца?

— Мо гэта так сабе?

— Мо зноў дзеля заграніцы?

На заўтра газэты падцьвярдзілі навіны аб курсах, але людзі ўсё-ткі ня верылі:

— Паглядзімо, што з гэтага будзе. Мала на гэта надзеі...

„Тоўсты" разам з кумпанамі цешыўся з дабраты п. міністра і з ўдачлівасьці сваіх захадаў, а найболей цешыўся з таго, што дацяў курсамі таго галалобага „Тонкага", з якім, гэтак горача спрэчаўся тады ўвасьне.

Двойскі.

У С.С.Р.Р.

Хто франтуе, а хто мрэць з голаду.

Па ўрадавым даным бальшавіцкага Камісарыяту Здароўя за апошніх паўгода ў Расеі памёрла ад голаду 217.044 чалавек. Найболыш пацярпела Паволжжа і Башкірская рэспубліка. Грамадзяне мруць з голаду, а „таварышы" Стяклоўы і інш. так франтуюць, што аж прыходзіцца іх звальняць ад службы, бо надта гэта кідаецца ў вочы...

Лякдугна. Скажы, нашто я п'ю?

Галубоўскі. Пасьля п'янства заўсёды смага пячэ.

Лякдугна. Але нашто я гарэлку п'ю?

Галубоўскі. Ня ведаю . . . Такая ўжо мусіць панская воля.

Лякдугна. А ты навошта п'еш?

Галубоўскі. Таксама ня ведаю . . . Здаецца, што як вып'ю, дык будзе лепш . . .

Лякдугна. А ўсё роўна дрэнна? праўда? . . . Вось аб тое й ідзе: ня п'еш — дрэнна, вып'еш — яшчэ горш . . . а аднак п'еш . . . Бо мы, Галубоўскі, запуталіся як мухі ў нейкай павучыне . . . або не! лепш скажу: мы папалі ў дрыгву . . . На Палесьсі — я там быў вучыцелем у адным маёнтку — ёсьць гэткая дрыгва: стануў нагой неасьцярожна — і ўскочыў па пояс і ўжо з яе ня выбярэшся, бо цягне цябе ўсё глыбей ды глыбей, пакуль ня ўцягне ўсяго з галавой . . . Вось і мы папалі ў гэткую дрыгву: камосімся, прабуем з яе выкарабскацца, а дрыгва ўсё цягне нас глыбей і глыбей . . . Але не! ня ўцягне! Я вырвуся, выскачу з гэтага балота і пачну жыць, як след! . . . Слухай, Галубоўскі, кінем піць?

Галубоўскі. Я не магу . . . Калі добры госьць дасьць чарку гарэлкі, дык трэба выпіць, каб не абразіўся.

Лякдугна. Ну дык і прападай у сваім балоце! . . . А я ня дамся! Мяне дрыгва ня ўцягне! . . . О, не! . . . Ах, Божа мой! Віно — вясельле душы, віно — радасьць жыцьця, а мы што з віна зрабілі? — атруту. Атруту для душы і цела. Мы — забойцы высокіх парываў, мы — няшчасныя чэрві, якія капошацца ў брудзе, мы— крэтыны . . . тьфу! чорт! . . . Калісь . . . грэкі пілі . . . У алябастравыя чары л'ецца залатаы сок вінаграду, у паветры зьвініць музыка: граюць на флейтах, тамбурынах, лютнях; галовы прыаздоблены вянкамі з рожаў — усюдох вясельле, радасьць песьні . . . Эвоэ хараство! эвоэ любоў! эвоэ віно! . . . А над усім гэтым цёплае бязвоблачнае неба . . . А ў нас?— пахмурна, балота, імгла,—пахмурна ў паветры, пахмурна ў душы, атрутай чалавек заліваe пахмурнасьць душы . . . Сьвятла няма . . . Ах, Божа мой! сьвятла няма! ! !

Галубоўскі. Можна запаліць лямпу, калі панок хоча . . .

Лякдугна. Лямпу? Ха-ха-ха! Лямпу! . . . Сам ты, Галубоўскі, як сьмярдзючая лямпа, а асабліва нос твой дык зусім як чырвоная ліхтарня, якая вісіць на дзьвярох прытону . . . Ох, дай яшчэ піць, браток!

Галубоўскі *(ідзе у кухню і хутка варочаецца з вядром вады).*

Лякдугна *(п'е).* Ох, добра! . . Ах, Божа мой! Зашто гэтулькі мук? . . Охо-хо!

Галубоўскі. Трэба гарэлку кіслым закусываць, тады лягчэй . . .

Лякдугна. Ох, Галубоўскі, ніякая кісьляціна не паможа, калі душа ўжо скісла, як агурок . . . Але нічога! . . . Заўтра пайду ў прачкарню, вазьму сваю чыстую сарочку, пасьля пайду ў ванну, акуратна вымыюся і пачну працаваць . . . Буду пісаць . . . Ах, гэтулькі ў галаве вабных вобразоў, гэтулькі думак, а ўсё прападае дарма, прападае талент, прападае жыцьцё! . . . Але заўтра я адраджуся, заўтра пачынаецца мой рэнэсанс . . . Ну, а цяпер ужо пара спаць, годзі гэтай гутаркі! . . Трэба выспацца, каб заўтра не балела галава.

(Працяг будзе).

„Незалежнасьць“ бальшавіцкіх „саюзных“ рэспублік.

Афіцыяльна сучасная — Расея Саюз незалежных соцыялістычных рэспублік, а запраўды вось што: савецкая „Правда“ ад 26 чэрвеня г. г. піша, што ў зьвязку з тым, што на савецкіх Украіне і Беларусі апошнім часам выявіліся шовіністычныя і сэпаратныя імкненьні, трэ' гэтым рэспублікам *„напомніць“*, што яны з'яўляюцца не незалежнымі дзяржавамі, а „інтэгральнымі часткамі маскоўшчыны“... Дзеля гэтага яны павінны *у васім* падпарадкоўвацца да пастановаў цэнтральнага маскоўскага ўраду...

Іншымі словамі: „скачы вража, як пан кажа!“ Такая-ж незалежнасьць, як і бальшавіцкая „свабода“.

Бьюць камісараў.

Каля Слуцку натаўп сялян забіў камісара Карака. Гэты камісар, праяжджаючы праз вёску, заўважыў пры дарозе крыж. Камісар пачаў плюваць, а потым стрэліў у гэты крыж. Сяляне зьбегліся й забілі яго кіямі да сьмерці.

89.000 высланых у Сыбір.

Апошні бюлетэнь эсэраў падлічвае, што за 2 тыдні Г. П. У. выслала ў Сыбір 700 чалавек. Усяго да гэтага часу выслана 89.000 чал., у гэтым ліку 5.000 „спэкулянтаў“, а рэшта палітычныя.

„Dz. Wil.“ паведамляе, што ў Менску чэ-ка разстраляла бышага сэкрэтара Віленскай Беларускай Гімназіі, Уладзіміра Шалешку, які ў 1924 годзе зьбег да Менску.

Паштовая комунікацыя паміж Польшчай і Саўдепіяй.

Згодна з падпісанай прадстаўнікамі Польшчы і С. С. Р. Р. конвэнцыяй, ад 15 гэтага чэрвеня пачынаецца паміж гэтымі дзяржавамі абмен паштовай корэспондэнцыі і перасылка звычайных пасылак ад 1 да 10 кілёграмаў вагі.

Пасылкі дзеляцца на 2 катэгорыі: І-у Эўропейскую Расею і Украіну і ІІ-у Азіяцкую Расею. Аплата пасылак І катэгорыі: да 1 кілёгр. вагі — 2 франка 35 сантымаў, ад 1 да 5 клгр. — 2 фр. 75 сант. і ад 5 да 10 кгр. — 4 фр. 10 сант.; ІІ катэгорыі: да 1 кгр. — 4 фр. 10 сант. і ад 5 да 10 кгр. — 6 фр. 90 сант.

Прымаюцца і выдаюцца пасылкі ў Польшчы: на поштах — Варшава І і Вільня ІІ, а ў Саўдэпіі — ў Менску.

Да кожнай пасылкі павінны быць прыложаны тры таможаныя дэкларацыі на францускай мове, ці на ўрадавай мове таго краю, адкуль пасылка йдзе, з перакладам на мову таго краю, куды пасылаецца.

Ад нас, значыцца, трэ' пісаць па польску, з перакладам на беларускую, расейскую, ці ўкраінскую мову.

Пачынаючы ад гэтага-ж 15 чэрвеня будуць прымацца грашовыя і, наагул, вартасьцёвыя пісьмы. Пры гэтым сума пасыланых грошай, ці вартасьць пісьма не павінна перавышаць 1.000 франкаў, або іх роўнавартасьці ў польскіх злотых, ці ў расейскіх рублёх.

Аплата за перасылку гэткіх пісьмаў будзе залежаць ад вагі самога пісьма і сумы грошай, згодна з паштова-тэлеграфным тарыфам таго краю, да якога пісьмо пасылаецца і, апрача таго, бярэцца яшчэ страхоўка па 50 цэнтаў ад кожных 300 франкаў.

ПА СЬВЕЦЕ.

Зямлятрасеньне ў Каліфорніі.

У Каліфорніі адбылося вялікае зямлятрасеньне. Найбольш пацярпела ад яго места Сьв. Барбары. Першае трасеньне зямлі пачулася каля 7-ай гадз. раніцы, калі большая частка насяленьня яшчэ спала. Трасеньне трывала з перарывамі два дні. На вуліцах Сьв. Барбары разыгрываліся жудасныя сцэны. З прычыны ўзрыву вадзяных рэзэрвуараў усё места ў працягу некалькіх мінутаў было заліта вадой. Два вялізарныя готэлі паваліліся, як домікі з картаў, астрог распаўся на дзьве часткі, цэлыя кварталы засыпаны грузамі. Усе жыхары аднаго з готэляў у ліку 300 асобаў згінулі. Зьнішчана электрычная станцыя і места засталося без сьвятла. Тысячы людзей павар'яцела. Паніка агарнула і суседнія штаты Монтана, Удаго, Ваймінг і Вашынгтон.

Матар'яльныя шкоды аблічваюцца ў 10 міл. даляраў.

Жыцьце провінцыі.

М. Рось, Ваўкавыскага павету.

Зусім прыходзіцца нам, сялянам, загінуць. Досыць церпім мы ад падаткаў, якія трэба плаціць амаль ня штомесяц, а тут яшчэ і на полі неўраджай.

Вясна ў гэтым годзе крыху прыпазьнілася, так што прышлося прыпазьніцца і з пасевам ярыны. Ну, гэта глупства, бо бывае — пазьнейшы пасеў дае лепшы ураджай. Але тут зьявілася яшчэ горшая перашкода. Ад пачатку вясны стаяла суша. Дождж ні разу не змачыў палетак.

Вядома, ў гэткіх варунках ярына абыходзіла вельмі туга. Да таго-ж, праз увесь час быў страшэнны, зімны вецер, што, таксама, вельмі перашкаджала пасевам.

Людзі ўсе перапужаліся чакаючы галадоўкі, але нічога парадзіць не маглі. Вецер і суша прадаўжалі рабіць зьніштажэньні, якбы згаварыўшыся загубіць сялян.

Вялікая-ж была наша радасьць, калі аднаго дня пашоў дождж. Усходы пачалі па крысе аджываць. Паказаліся каласкі ў жыце. Яно стаяла вясёлае, як бы цешачыся са свае перамогі над непагодай.

У радасьці сялянін і не падумаў, што яшчэ ня ўсе беды кончыліся. А тымчасам над галавой яго вісела яшчэ гразьнейшая небясьпека. У адзін ясны дзень раптам наляцела бура з градам. Цэлыя шнуры збожжа аказаліся пабітымі і зьмяшанымі з пяском. Жыта прышлося без пары скасіць, бо нічога іншага зрабіць ня можна было. Як доказ будучае галадоўкі, жыта на рынку раптам паднялося ў цане. З пяцёх злотых за пуд, яно, у самы кароткі час, ускочыла на восем, а што далей будзе—трудна згадаць.

Аднак і гэта яшчэ ня ўсё: прыдзецца і скаціне нашай загінуць з голаду, бо неўрадзіла і сена. На добры лад, то людзі бяруцца за касьбу яшчэ каля Пятра, а сёлета аб гэтым ані думаюць. Дзе тут касіць, калі трава яшчэ толькі падымаецца ад зямлі.

Адным словам прыдзецца зусім загінуць, калі ня будзе помачы з боку ўраду.

ТУТЭЙШАЯ ХРОНІКА.

Беларускі тэатр. Падгатаваўчая праца па арганізацыі аб'езднага беларускага тэатру ўжо падыходзіць к канцу і ў хуткім часе тэатр выедзе на провінцыю.

Концэсія ад улады ўжо атрымана.

У Час. Бел. Радзе. Рада пастанавіла выдаць Т-ву „Прасьвета“ грашовую дапамогу на арганізацыю бібліатэк пры гуртках Т-ва на провінцыі.

Арыштаваньне рэдактора „Іскры“. „Słowo“ паведамляе, што 23 г. чэрвеня арыштаваны ў Вільні рэдактар беларускае газэты „Іскра“ — Міхал Гэрмановіч. Газэта атрымала інформацыі, што Гэрмановіч арыштаваны ў сувязі з ліквідацыяй дывэрсыйных бандаў.

Дарэмная трывога. 29 чэрвеня арыштаваныя, якія сядзяць на Лукішках, пачулі дзікі крык кабеты. Думаючы, што кабета крычыць пад уплывам пабояў — узбураныя арыштанты пачалі стукаць у дзьверы і галасіць. Адміністрацыя вастрогу, не разабраўшы ў чым справа, і думаючы, што арыштанты паднялі бунт, выклікала паліцыю, якая дала 3 залпы ў паветра. Прыбыўшыя чыны пракурорскага нагляду зрабілі парадак.

Камуністычныя адозвы. У начы на 1 ліпня ў раёне IV камісарыяту паліцыя знайшла камуністычныя адозвы на беларускай і літоўскай мовах. Па падазрэньню затрымана адна асоба.

Звальненьне кс. Гадлеўскага. Недаўна арыштаваны кс. Гадлеўскі з Жодзішак звольнены 30 чэрвеня з Лукішскага вастрогу пад залог 1000 зл.

Ад Т-ва „Прасьвета“.

Таварыства „Прасьвета“ атрымала ад Віленскага Куратарыуму гэткае паведамленьне:

„Куратарыум Віленскага Школьнага вокруга паведамляе Т-ва „Прасьвету“, што згодна з распараджэньнем Міністэрства, на вучыцельскія курсы ў Вільні будуць прымацца кваліфікаваныя і часова-кваліфікаваныя вучыцялі-мужчыны, як госпітанты (вольныя-слухачы).

З прычыны невялікага памешканьня, адведзенага для курсаў, лік кандыдатаў абмяжованы.

Пасьля прыёму на курсы слухачы павінны падпісаць далучаную да гэтага дэкларацыю.

Тэрмін падачы просьбаў Куратарыум вызначыў на дзень 25 ліпня 1925 г.

Пасьля гэтага тэрміну просьбы прымацца ня будуць“.

Да гэтага паведамленьня далучана дэкларацыя вось якога зьместу:

ДЭКЛЯРАЦЫЯ.

Просячы прыняць мяне на курсы для вучыцялёў народных школаў у Вільні, як госпітанта, гэтым абавязуюся рэгулярна хадзіць на лекцыі на курсах, точна выпаўняць распараджэньні Дырэкцыі курсаў, а так-сама, правілы рэгуляміну, якія ўстановіць Дырэкцыя Курсаў.

Мне вядома, што праз прыём на курсы мяне, як госпітанта, я не атрымоўваю правоў, якія прыслугоўваюць слухачом курсаў, асабліва-ж ня маю замераў старацца аб платным вотпуску дзеля студыяў і аб прыняцьці мяне да інтэрнату.

Дня . . . . . 1925 г.

Подпіс.

Юрыдычныя парады.

Падп. Юр—чу. Бацька памёр у 1924 г. Пасьля яго засталося: 17 дз. зямлі з будынкамі і інвэнтаром. Насьледнікі: 2 сыны і 3 дачкі. Адна з дачок вышла замуж у 1920 гаду і атрымала пасаг, другая—ўдава, але нічога ня мае пасьля мужа. Як павінна быць падзелена насьледзтва і як зацьвердзіцца?

Адказ: На роўныя часьці паміж 4 (2 браты і 2 сястры). Замужняя, калі атрымала пасаг ад бацькі — правоў ня мае. Зацьвярдзіцца трэба вось як: дастаньце мэтрыку аб сьмерці бацькі і падайце яе мяйсцоваму вашаму Судзьдзі пры прашэньні аб аб'яўцы і вызаве насьледнікаў. Пасьля 6-ці месячнага тэрміну са дня 3-й публікацыі — вазьміце ад Судзьдзі спраўку, што публікацыя вышла. Дастаньце мэтрыкі: брачную бацькі, аб хрышчэньні тых, якія хочуць зацьвярдзіцца, аб сьмерці бацькі (можна атрымаць ад Судзьдзі назад) і падайце ў Акружны Суд пры прозьбе аб зацьверджаньні. Да прашэньня гэтага трэба далучыць сьпіс і ацэнку маемасьці.

Чытачу Г—ку. пыт. Двое выпіўшы палаяліся і пабіліся. За парушэньне цішы былі ўжо пакараны. Цяперака адзін з пабіўшыхся падаў на другога ў Суд. Мірыцца ня хоча. Як абараніцца.

Адказ: Калі ўзаемна палаяліся і пабіліся, кары ніякай ня будзе. Трэба толькі даказаць сьведкамі, што лаянка і бойка былі ўзаемнымі і аднаго значэньня і прасіць Суд застасаваць да справы 477 ст. Кадэксу Карнага 1903 году.

Грам. Ко—му. Недаўна падана ў Суд за кражу рэчаў у 1921 годзе. Як і чым бараніцца?

Адказ: Калі кража на невялікую суму—дык, згодна з ст. 68 Код. Карн. —справа павінна быць спынена за даўнасьцю. (Прашло 3 гады). Гэта вы ўбачыце ў справе. Калі застасавана 1 часьць стацьці 581 — дык даўнасьць ёсьць, калі іншая часьць, або стацьця—няма. Тады, калі вінаваты—прызнавайцеся і прасіце застасаваць амністыю і вызначыць меншую кару.

Грам. О. Коз—му. Пытаньне: Бацька аддзяліў сына і даў яму 6 дзес. зямлі; у тым ліку 3 дз. надзельнай і 3 дз. купленай. Сын памёр. Засталіся яго жонка й дачка. Жонка выйшла другі раз замуж і мужа ўзяла да сябе, як прымака. Дачка памёрла. Якія правы мае ўдава?

Адказ: Удава мае права карыстацца пасьля сьмерці дачкі ўсей гаспадаркай да сваей сьмерці. Калі выйшла замуж, дык можа атрымаць 1/7 часьць таго, што меў яе муж. Гэтак па агульнаму закону (X том, ч. 1 зб. Зак. Рас.). Калі-ж у Вас істнуе іншы мясцовы звычай аб праве насьледаваньня ўдоваў — дык Суд вырашыць справу па гэтаму звычаю.

Рэдактар-Выдавец Язэп Салавей

Друкарня „Lux“, вул. Жэлігоўскага, 1. Тэлеф. № 203.